

Asia: VN/15985/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksen luonnoksesta laiksi yhdenvertaisuuslain muuttamisesta (varhaiskasvatuksen edistämisvelvollisuus)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Naisjärjestöjen Keskusliitto ei kannata hallituksen esitystä, jolla poistettaisiin toimipaikkakohtaisten yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisvelvoite sekä kunnan velvoite laatia sen alueella toimiville perhepäivähoidon ja kunnallisen avoimen varhaiskasvatustoiminnan toimijoille yhteiset yhdenvertaisuussuunnitelmat. Vaikka laki jatkossakin velvoittaisi viranomaisia edistämään yhdenvertaisuutta, olisi se käytännössä hankalampaa ilman toimipaikkakohtaisia suunnitelmia, jotka konkretisoivat arjen yhdenvertaisuustyötä ja osallistavat niin varhaiskasvatuksen henkilöstöä, lapsia kuin huoltajiakin. Näkemyksemme mukaan toimipaikkakohtaisten yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisvelvoitteen poistaminen uhkaa heikentää tosiasiallisia edellytyksiä yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseen.

Esitysluonnoksessa sanotaan, että pelkkä toimipaikkakohtainen yhdenvertaisuussuunnitelma ei yksinään ratkaise mahdollisia varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuusongelmia, ja että olennaisempaa on vaikuttaa tietoisuuteen yhdenvertaisuudesta ja toimintatapoihin varhaiskasvatuksen piirissä. Naisjärjestöjen Keskusliitto huomauttaa, että toimipaikkakohtaiset yhdenvertaisuussuunnitelmat toimivat konkreettisenä työkaluna juuri näiden tavoitteiden toteuttamiseen. Lopullisen suunnitelman lisäksi keskeinen rooli on suunnitelman laatimisprosessilla, jossa yhdessä varhaiskasvatuksen henkilöstön, lasten ja huoltajien kesken keskustellaan ja opitaan aiheesta. Tämä tukee ihmisoikeuskasvatusta, henkilöstön osaamista, lasten turvallisen arjen rakentumista sekä kodin ja varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä. Toimipaikkakohtainen yhdenvertaisuussuunnittelu voi helpottaa paitsi syrjintään puuttumista, myös ennaltaehkäistä ongelmatilanteita.

Velvoite toimipaikkakohtaisten yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisesta varhaiskasvatuksesta astui voimaan 1.6.2023. Vastaavanlainen velvoite oli voimassa jo aiemmin muilla koulutusasteilla, eli kyseessä oli uudistus, joka yhdenmukaisti linjauksia yhdenvertaisuuden edistämisestä kattamaan koko koulutusjärjestelmän. Tämä oli tärkeä merkkipaalu ja konkreettinen askel lasten ja perheiden

yhdenvertaisuuden parantamiseksi varhaiskasvatuksessa, jossa muun yhteiskunnan tavoin ilmenee syrjintää ja rasismia.

On kestäväntöntä esittää toimipaikkakohtaisten yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisvelvoitteen poistamista, kun velvoite on ollut voimassa vasta hieman yli vuoden, eikä sen vaikutuksia olla vielä pystytty arvioimaan. Tämä osoittaa, että lapsipolitiikka ja toimet yhdenvertaisuuden edistämiseksi ovat poukkoilevia ja epäjohdonmukaisia. Samalla lakimuutos olisi ristiriidassa hallitusohjelman, hallituksen rasisminvastaisen toimenpideohjelman sekä hiljattain julkaistun kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelman kanssa, joissa korostetaan määrätietoista työskentelyä yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi, rasismien torjumista sekä haavoittuvassa asemassa olevien lasten aseman ja tarpeiden turvaamista.

Huomionarvoista on myös se, että lakimuutoksessa suunnitteluvelvoite eriytyisi eri syrjintäperusteiden mukaan, kun velvoite toimipaikkakohtaisen tasa-arvosuunnitelman tekemiseen varhaiskasvatuksessa säilyisi. Naisjärjestöjen Keskusliitto katsoo, että toimipaikkakohtaiset tasa-arvosuunnitelmat tulee ehdottomasti säilyttää, mutta samalla on epäloogista, että velvollisuus yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimiseen poistuisi. Kuten esitysluonnoksesta käy ilmi, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat on ajateltu laadittavan samanaikaisesti mikä onkin järkevää, sillä tasa-arvo ja yhdenvertaisuus linkittyvät monilta osin toisiinsa.

On oletettavaa, että normienpurusta saadut hyödyt jäävät esityksen toteutuessa marginaalisiksi, kun toimipaikkakohtaisten suunnitelmien laatimisvelvoite poistuu yhdenvertaisuuden, muttei tasa-arvon kohdalta. Sitä vastoin vaikutukset lasten ja perheiden yhdenvertaisuudelle, syrjimättömyydelle ja hyvinvoinnille voivat olla hyvin merkittäviä. Toimipaikkakohtaisten yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisvelvoite uhkaa myös heikentää tasa-arvosuunnitelmien laatua ja esimerkiksi risteävän ja moniperusteisen syrjinnän tunnistamista ja torjumista.

Jotta jokaisella lapsella olisi oikeus syrjimättömyyteen ja hyvään elämään, tulee yhdenvertaisuutta edistää johdonmukaisesti konkreettisilla toimilla. Syrjintä ja ongelmien kasautuminen vaikuttavat kaikkiin lapsen elämän osa-alueisiin, minkä lisäksi niillä on vaikutusta koko yhteiskuntaan. Lasten hyvinvointi rakentaa hyvää tulevaisuutta kaikille. Koska esitystä kohdistuu suoraan lapsiin ja perheisiin, olisi sen vaikutuksia syytä arvioida vielä tarkemmin lapsen oikeuksien näkökulmasta.

Foster Oona
Naisjärjestöjen Keskusliitto